

БІОЛОГІЯ

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (вимоги щодо рівня їх підготовки), є обов'язковим мінімумом для отримання документа про базову середню освіту. Вони задані в діяльнісній формі і є основою для розробки матеріалів для оцінювання результатів навчання, проведення державної підсумкової атестації.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів поділяються на три складники, що відповідають складникам компетентності: діяльнісний (діяльність/уміння), знаннєвий (знання), ціннісний (ставлення). У результативній частині програм зроблено акцент саме на уміннях і ціннісних ставленнях, що формуються в учнів при вивченні кожної теми. Це дозволяє зосередити увагу саме на діяльнісному підході. До знаннєвого складника включено перелік обов'язкових термінів, якими учень оперуватиме після вивчення кожної теми.

Змістова частина програми є похідною очікуваних результатів навчання. У ній відображенні елементи змісту, які забезпечують формування компетентностей і наскрізні змістові лінії.

При оцінюванні рівня навчальних досягнень учнів з біології враховується:

- обсяг відтворення знань, рівень розуміння навчального матеріалу;
- самостійність суджень, систематизація та глибина знань;
- дієвість знань, уміння застосовувати їх у практичній діяльності з метою розв'язування практичних задач;
- уміння робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності;
- рівень оволодіння практичними уміннями та навичками спостереження та дослідження природи.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з біології здійснюються за характеристиками, наведеними в таблиці.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
Початковий	1	Учень (учениця) за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) розпізнає і називає окремі біологічні об'єкти
	2	Учень (учениця) за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) називає окремі ознаки біологічних об'єктів; наводить елементарні приклади біологічних об'єктів
	3	Учень (учениця) відтворює окремі факти; за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) характеризує окремі ознаки біологічних об'єктів; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді (наприклад так або ні); допускає суттєві біологічні помилки

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
Середній	4	Учень (учениця) за допомогою вчителя відтворює незначну частину навчального матеріалу; дає визначення окремих біологічних понять, неповну характеристику загальних ознак біологічних об'єктів, допускаючи несуттєві біологічні помилки
	5	Учень (учениця) відповідаючи на запитання вчителя відтворює основний зміст навчального матеріалу; характеризує загальні ознаки біологічних об'єктів, дає визначення окремих біологічних понять, допускає несуттєві біологічні помилки; проводить та описує спостереження; за допомогою вчителя виконує прості біологічні дослідження та описує їх результати; за допомогою вчителя розв'язує прості типові біологічні вправи і задачі
	6	Учень (учениця) самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал, відповідає на окремі запитання; частково пояснює відповідь прикладами, що наведені у підручнику; у цілому правильно вживає біологічні терміни; характеризує будову та функції окремих біологічних об'єктів за планом з незначними неточностями; за зразком розв'язує прості типові біологічні вправи і задачі
Достатній	7	Учень (учениця) самостійно відтворює основну частину навчального матеріалу, використовуючи необхідну термінологію; розкриває суть біологічних понять, допускаючи у відповідях неточності; за визначеними ознаками порівнює біологічні об'єкти та явища; виконує прості біологічні дослідження та описує їх результати; з допомогою вчителя формулює висновки
	8	Учень (учениця) самостійно відтворює навчальний матеріал; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; порівнює біологічні об'єкти, явища і процеси живої природи, встановлює відмінності між ними; пояснює причинно-наслідкові зв'язки; застосовує отримані знання у стандартних ситуаціях; розв'язує типові біологічні вправи і задачі користуючись алгоритмом
	9	Учень (учениця) вільно відтворює навчальний матеріал та відповідає на поставлені запитання; аналізує інформацію, за допомогою вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки; самостійно розв'язує типові біологічні вправи і задачі; використовує знання у стандартних ситуаціях; виправляє свої помилки; уміє працювати зі схемами, графіками, малюнками, таблицями, натуральними біологічними об'єктами та їх моделями; виконує прості біологічні дослідження та пояснює їх результати
Високий	10	Учень (учениця) логічно та усвідомлено відтворює навчальний матеріал у межах програми; розкриває суть біологічних явищ, процесів, пояснює відповіді прикладами; дає порівняльну характеристику біологічним об'єктам і явищам з визначенням подібності й відмінності; аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинно-наслідкові зв'язки; використовує знання у нестандартних ситуаціях

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
	11	Учень (учениця) виявляє міцні й глибокі знання з біології у межах програми; самостійно аналізує і розкриває закономірності живої природи, пояснює прикладами, що ґрунтуються на власних спостереженнях; дає порівняльну характеристику біологічним явищам з поясненням причин подібностей й відмінностей; встановлює і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; визначає можливості практичного застосування результатів дослідження
Високий	12	Учень (учениця) виявляє системні знання з біології, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує біологічні явища і процеси, виявляє особисту позицію щодо них; використовує знання з інших предметів для виконання ускладнених завдань; знаходить та використовує додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; уміє приймати рішення, аргументувати власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення

Оцінювання тестових завдань

Початковий (1-3) – учень (учениця) розрізняє об'єкти, їхні ознаки на основі вивченого матеріалу;

Середній (4-6) – учень (учениця) володіє навчальним матеріалом та може застосувати його для вирішення завдань за допомогою підручника чи власного конспекту у межах вимог навчальної програми;

Достатній (7-9) – учень (учениця) може відтворити знання з пам'яті і застосувати їх в типових ситуаціях, сформулювати відповідь, вирішити типове завдання;

Високий (10-12) – учень (учениця) проявляє уміння та навички для знаходження необхідної інформації в типових та нетипових ситуаціях з додаткових джерел інформації, здатний аналізувати зміст питань та застосовувати інтеграцію знань у вирішенні кластерних завдань.

Для середніх класів час виконання одного завдання закритого типу - 1,5 хв., для старшокласників – 1 хв.

95-100% правильності виконання	45-55% - 6 балів;
– 12 балів;	40-45% - 5 балів;
85-95 % - 11 балів;	30- 40% - 4 бали;
80-85% - 10 балів;	20-30% - 3 бали;
75-80% - 9 балів;	15-20% - 2 бали
65-75% - 8 балів;	10-15% - 1 бал.
55-65% - 7 балів;	

Оцінювання лабораторних і практичних робіт

Оцінюючи лабораторну (практичну) роботу, учитель оцінює навчальну діяльність учнів:

- 1) за кінцевим результатом;
- 2) за процесом його досягнення, зважаючи на рівень самостійності учнів у виконанні роботи та формулюванні висновків з урахуванням вікових особливостей.

При оцінюванні лабораторних і практичних робіт враховується:

- обсяг виконання завдань роботи;
- наявність помилок, їх кількість;
- оформлення роботи (порядок оформлення, виконання рисунків біологічних об'єктів, охайність тощо);
- наявність і зміст висновків (відповідність меті та змісту завдань роботи, повнота, логічність, послідовність тощо);
- рівень самостійності під час виконання завдань

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
Початковий	1	Учень (учениця) знає правила техніки безпеки і з допомогою вчителя, використовуючи робочий зошит чи підручник, розпізнає й називає біологічні терміни.
	2	Учень (учениця) дотримується правил техніки безпеки і з допомогою вчителя фрагментарно виконує лабораторну чи практичну роботу без оформлення. Намагається дати характеристику біологічного об'єкта чи явища на елементарному рівні.
	3	Учень (учениця) за інструкцією з допомогою вчителя фрагментарно виконує практичну роботу без належного оформлення. Допускає значні неточності в спостереженнях, підписах малюнків, заповненні таблиць під час вивчення біологічних об'єктів і явищ.
Середній	4	Учень (учениця) за інструкцією з допомогою вчителя виконує лабораторну чи практичну роботу з неповним оформленням. Виявляє елементи допитливості та спостережливості, розпізнає більшість об'єктів, які вивчаються, і відтворює матеріал на елементарному рівні.
	5	Учень (учениця) за інструкцією з допомогою вчителя виконує практичну чи лабораторну роботу, частково оформлює їх. Логічно відтворює значну частину матеріалу, елементарно підписує малюнки й заповнює таблиці, схеми.
Достатній	6	Учень/учениця за інструкцією з допомогою вчителя виконує роботу, оформляє її без висновків. Робить елементарні порівняння, виявляє основні риси, особливості живих об'єктів, явищ.
	7	Учень/учениця за інструкцією виконує роботу, звертаючись за консультацією до вчителя, робить неповні висновки з допомогою вчителя. Починає усвідомлювати мету роботи, встановлює й описує причинно-наслідкові зв'язки. Оперує основними поняттями й термінами. Розв'язує прості типові задачі.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)
	8	Учень/учениця за інструкцією виконує роботу, звертаючись за консультацією до вчителя, оформляє її, робить неповні висновки. Правильно, за планом, проводить спостереження, відображаючи особливості живого об'єкта, процесів, що в ньому відбуваються. Робить висновки, розв'язує типові задачі.
	9	Учень/учениця за інструкцією самостійно старанно виконує роботу, оформлює її, робить висновки, узагальнення, вільно аргументуючи будову та функції, пристосування живих об'єктів та їх складових частин; самостійно правильно аргументує особливості біологічних об'єктів і явищ, вирішує типові задачі .
Високий	10	Учень/учениця за інструкцією виконує роботу, оформлює її, робить чітко сформульовані висновки й узагальнення. Вільно застосовує більшість біологічних понять, здійснює класифікацію біологічних об'єктів, явищ. Аналізує хід спостережень, бачить правильні наслідкові зв'язки між будовою та функціями живих об'єктів; самостійно розв'язує типові задачі у стандартних ситуаціях.
	11	Учень/учениця учень за інструкцією ретельно виконує роботу, оформлює її, робить логічно побудовані висновки й узагальнення. Чітко розуміє суть біологічних процесів. Вільно аналізує будову й функції живого у зв'язку з впливом зовнішнього середовища. Проявляє повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності; розв'язує задачі в межах програми.
	12	Учень/учениця ретельно свідомо виконує, роботу, оформлює її; аналізує, робить самостійно обґрунтовані висновки. Усвідомлено обирає форми, методи, засоби, прийоми досягнення поставленої навчальної мети. Визначає причинно-наслідкові зв'язки, володіє прийомами роботи з додатковими джерелами інформації. Використовує додаткові джерела інформації для розв'язання поставлених питань. Уміє виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання. Вільно розв'язує задачі різного рівня складності.

Критерії оцінювання самостійних письмових робіт

Для письмової перевірки знань використовуються завдання різної форми і різних рівнів складності. Завдання для самостійної письмової роботи мають опиратися не тільки на базові знання учнів, а й на вміння їх застосовувати. Тому включаються завдання, що вимагають від учнів вміння описувати і характеризувати, порівнювати й класифікувати, використовувати діаграми, таблиці та графіки, надавати або вибирати пояснення, формулювати пояснення причинно-наслідкових зв'язків, розв'язувати проблемні завдання, висловлювати свою думку та позицію. До письмової роботи включаються завдання у відкритих з короткою та розгорнутою відповіддю формах.

Оцінювання контрольних робіт

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
Початковий (1-3)	Не всі завдання самостійної письмової роботи опрацьовані; відповіді неправильні або дуже поверхові; відповіді на творчі завдання відсутні або мають велику кількість помилок.
Середній (4-6)	Всі завдання самостійної письмової роботи опрацьовані; відповіді містять значну кількість помилок; відповіді на творчі завдання відсутні або містять значну кількість неточностей.
Достатній (7-9)	Всі завдання самостійної письмової роботи опрацьовані; відповіді наведені в цілому правильні, відповіді на творчі завдання можуть допускати несуттєві помилки.
Високий (10-12)	Всі завдання самостійної письмової роботи опрацьовані глибоко й ґрунтовно; містять змістовні відповіді на творчі теоретичні питання.